

CONTRAPUNCT

PREȚUL 7 LEI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
TIMIȘOARA I
STRADA SÍBIU No. 6

REVISTĂ LITERARĂ

Inscris în Reg. publicațiilor sub Nr. 92/1941 Trib. Timiș-Torontal

ABONAMENTE:

Autorități și de onoare . . . . . 500 Lei
Particulari . . . . . 200 „

Între anecdotă și estetic

Privind mai de aproape literatura din zilele noastre, teatrul și cinematograful, se impune constatarea că întreg domeniul amintit este tributarul anecdoticului. Și afirmația se poate susține cu exemple nesfârșite. Case de filme în șir, edituri, repertorii nu pot scăpa de năpasta anecdoticului. Atitudinea, considerându-se pe deplin justificată, își concentrează întreaga ființă în jurul înșuruirii întâmplărilor exterioare pentru a ajunge la o îmbinare a lor, ne mai întâlnită la alți autori.

În goana după inedit, autorii pun în conflict fapte grave și, dechizând lupta între ele, cred înfăptuită intrarea în arta literară. În literaturile tinere și la popoarele care au o industrie cinematografică începătoare, faptul este împins spre culme și peripeția cu sete de desnodământ senzational este declarată ca bun artistic optim. Energie privind lucrurile, o statistică în care eroii din literatură, cinema sau dramă sunt **maștri, visători, cameni dornici de acțiuni mari**, ar fi binevenită. Și parcă admiratorii acestui gen de literatură, dându-și seama de unele realități, în ultimul timp, conflictului anecdotic — ne mai supunându-se cu rezultat favorabil la noi înșelări — sau substituit de altă latură și mai opusă artei, cea a biografiei și a vieții romanțate.

Dacă arta ar însemna anecdotă, atunci ajungerea la epuizarea ei este un fapt implinit, în acest sens nimic ne mai putându-se adăuga lumii noastre. Anecdota ca sens de inedit este epuizată, și originalitatea operii trebuie căutată în cu totul altă parte!

Creatorul și mai ales consumatorul, datorită mării dezvoltări tehnice, ce pare a favoriza împrăștierea bunului artistic pe scară întinsă, nu-și pun destul de acut întrebarea: ce este dincolo de acțiune?

De unde începe minunata împărăție a artei și, de unde începând, invitația smulsă prinde a nu mai avea valoare.

Intr'un produs spiritual ce încearcă să-și ia sborul spre frumos se îndeplinește o sfortare grea până la ajungerea în preajma unor **bare** unde se presimte marea fierbere. Ceeace urmează dincolo este un proces fulgerător care înscăunează o pace, unde contururile lucrurilor s'au îndulcit și prezența lor însemnează vibrație.

Oare ce-i ce compun, dacă n'au momente de adâncă reculegere în care să-și simtă eroii în atitudine de dumnezeiască pace, când totul în jurul lor să fie psalmodiere, de ce nu-și distrug osteneala? Și de ce oare spectatorul, cititorul, auditorul, etc., forțază intrarea prin porți deschise numai unora?

Barele ce mărginesc zona esteticului nu se pot trece decât prin taina cuminecături și, de cei care cred că anecdoticul — fie el și abil condus — este artă nu pot fi atinse. Fără chinul dător de trăiri și viziuni pline nu se poate nici crea dar nici gusta arta. Și acest chin numai afinitate cu anecdoticul nu poate avea.

Sunt anumite vămi în fața cărora ființează o lume potențată: rezultanta sintezei de sunete, culori și mișcare; dar, tragic de dureros, numai unora li se arată.
Ionel Olteanu

Gravură:

CU TOLBA ALĂTURI

*Sunt singur cu tăcerea ce îmi vorbește tare,
Din stânci și din prăpăstii ca și acum un an;
E poate Dumnezeu sau fățul său, Satan,
Acelaș glas îmi pare și-aciași îndemnare.*

*Ce un ecou de gânduri trântit în hău de zare
E doar o unduire în florile din lan
Sau un îndemn ce-l poartă o crâșmăriță'n han
In undele ce curg din cană în pahare.*

*Un an și încă unul și alții mulți îmi pare.
E numai anotimpul pe care îl aștept
Când dorm cu tolba-alături și mâinile pe piept*

*Aud un val ce plânge, e înghițit în mare
Un an și încă unul. Sublimă amăgire,
Îți dăruiesc tăcerea și-ți cer o amânare...*

IULIAN POPA

*Suflete:
Nu-ți gășesc asemănare
doar focul.
Nimic alt,
nu mistue
și nu luminează
ca tine.*

*Suflete:
dor nestăvilat
sete nepotolită.
Joc fără opriri prin mărăcini
mândrie mai înaltă decât munții*

Oare numele tău e „Satan“?

E O L

*Străină sunt
în aceste țări,
străină
printre acești oameni.*

*Nu aici înflorește mirtul
nu marea aceasta
e oglinda albastră
a dorului meu.*

*O Afrcdite!
Zadarnic te caut
dimineața și seara.
Topite sunt în spuma mării
dumnezeestile brațe,
în aurul serii topite
blondele plete.
Plânge Eol —
clocotitoarea patimă rupe
întunecatele coarde
ale brazilor mândri
Bat în cadență sălbatecă țărma
apele mării.*

ELVIRA DAMIAN.

CERURILE NOI*)

Lumina becului ninge ca o făină de porumb. Am luat la cunoștiință acest lucru de necrezut, cu un sentiment bizar. Eu, din cauza nervosității, nu mai percepeam neted aspectele, ci într'un fel de granulositate diafană!

Fenomenul începuse dela aer. El se descompuse, prima oară, în particule vibratorii, cari se propagau ca muzica.

Scaunele, apoi, intrară și ele în această stare. Și masa. O masă neagră, în forma unei potcoave uriașe, cu aspect profesoral și cam rigid.

Intreaga sală din jur mă privea, în cele din urmă, transfigurat și se prezenta ochilor mei ca un tremur fin compus dintr'o pictură schițitoare de nisip.

Câteva petunii fumeau, de pe un trepied, nuanțe violacee și roze în extazul atmosferei, iar vasul care le ținea îmi păru ca o gură plină de cântec.

Bineînțeles că, în raport cu realitatea, ușa rămăsese usă și ferestrale ferestre. O culoare mată își expunea, asfixiat de imobil, albul degradat cu puțin verde, pe tot caprînsul lor. O așam. Când...

În același timp de o... pe care o însoțea și senzația că am scăpat dintr'un orizont inexpressiv și de plumb.

Imediat îmi dădui seama că mi se adresa, într'o nouă dimensiune, o altă realitate, suprapusă celei concrete, în schimb incomparabilă ca punct de plecare și semnificație.

Parcă aș râde și azi, de bucurie. Căci, cine știe dacă alții mă înțeleg sau nu, dar clipa aceea a echivalat cu adevărata naștere a mea.

Perspectiva deschisă mi se păru atunci ca importanța unei raze azvârlite în noapte și toată febra care mă năpădisese, în valuri din ce în ce mai intense, îmi scăzu.

Gândii, pe de asupra, că impresia pe care o va face comunicarea mea asupra auditorului adunat nu mai poate avea nici o însemnătate înaintea experienței de adineaurei.

În corola fără miros a lumii de toate zilele, cineva a turnat parfum și tot aerul s'a umplut de veselii. Mă pătrunse, ca o consecință, delirul ochilor cari se înfățișară lumina și reacțiunea probabilă a colegilor de scris, începu să mă lase indiferent.

În această stare, n'aș fi fost departe de ideea de a pretexta o indispoziție, dacă vorba din jurul meu nu mi-ar fi dovedit că veniseră mulți pentru a mă asculta.

Și mai era un fapt în joc. Fiecare confrate se achitase de o asemenea datorie de onoare a calității de membru în asociație și numai eu o înconjurasem.

De aceea, trebuia să-mi țin comunicarea cu orice preț.

În scurt timp, prezidentul se și apropie de urechea mea.

— Putem deschide șezătoarea? m'a întrebat el.

— Da, i-am răspuns eu puțin înghețat.

— Doamnelor și domnilor, auzii în clipa urmă-

toare vocea celui ce avea în special misiunea de a ne conduce fraiele limbii, dau cuvântul domnului Moieca!

Sala tăcu numaidecât și eu pornii să citesc timid.

Sunt două feluri de sentimente în mine. Unele cari se exprimă din eul meu și altele cari îmi vin din afară. Amor și muzică. Pe întâile le regisează, dacă nu produce, dorința sau pasiunea. Genul al doilea îmi anihilează personalitatea, infuzându-mi o realitate irezistibilă și sublimă. Teatrul unora e în spațiul fizic al corpului meu. Al altora se află pe un ecran de eter de unde vin ca o baie de lumină tonică asupra mea.

Tamponul acestor varietăți de vagoane ale trenului sufletesc e rațiunea. Dar cu uluitoare deosebire de rol, când îi faci analiza. La primele ea e călăreț cu frâul în plin exercițiu. Pentru secunde ține loc de bună și supusă servitoare.

Într'un activ pentru care nu mai cred ca suprem eul meu cu rațiunea. Dincolo de el se află ce eul meu are tot cortegiul lui de zece. Începe să se prezintă transcendentă și trimite mesajele ăpsite, la început, de imbră. Mîntea Formei. Nu, serios, voi, cari ați pictat v'eam adevăr cândva, nu ați simțit cum vă inundă ochii și capul un fel de ceață, în diferite nuanțe de culori, venită anume pentru a o fixa?! Și nu ați auzit o voce în această năvălire informă care venea dintr'un înfricoșător: de unde?! O voce nespuse de categorică, cu tendință de cristal?!

Fiindcă fenomenul are loc și în acest fel.

Prin urmare, mai presus de rațiune e genul al doilea de sentimente și deasupra cuvântului stă ceața, pasă ca un hotar. În contactul cu lumea ei, mi-aș vrea sensibilitatea diafragmă de patefon în stare să transmită simfonii.

Poziția omului în mecanismul așiat însă nu e mecanică. Enunțarea se limpezește prin ajutorul parabolei despre plumb și matrice. Atât că matricele e imposibil ca să fie la doi oameni identice; iar pentru ca să intereseze universul uzinele sufletului care le creează trebuie să depună o activitate înspăimântător de lucide. Aici e secretul nostim. Căci plumb există cu carul dar matrice, aproape întotdeauna, nici cu un strop de interes.

Faceți-vă matrice unice, așadar. Cum? veți zice. Printr'o acțiune de făurie zilnică și cu un ciocan pe care îl alimentează toată știința globului. Nu disprețuiți, de aceea, curățitul cartofilor, nici mirosul grajdului, nici picioarele cu saboți. Culcați-vă între pisici, contemplați orice exemplar zoologic și nu credeți, niciodată, că ați văzut florile! Știați că găinile au un mic firiz de sânge în creștet, că viermii sunt membrii unui sindicat funebru (cu rost) al naturii, că floarea de liliac e un hohot al aceleiași forme?!

Pentru că frumosul derivă din formă, înțelegeți problema matricei. Pe aceasta nimeni nu o poate vedea rezultând decât din cultură. O, matricele nu se nasc, se fac.

Aproape unanimitatea admite contrarul. Dar nu vă speriați de asemenea fatalism estetic. Pentru că pe pământ nimic nu e terminat. Ar putea veni atunci ceva de-a gata? Spiritul constructivist al omului se desvăluie deci. Pretutindeni se creează.

După diverse unități de timp: cu secunde, cu luni, cu milioane de ani.

Ingrijiiți-vă de matarice, neapărat, fiindcă dascălul anonim nu cunoaște favoarea excepției pentru nici un elev. Examenul se ia prin studiu.

Puțin ulei de in, câteva tuburi de mazăgăleală, paleta ca un evantai cu minusculi colăcei de culoare, pensula cu apetit porcine și o pânză pe trei picioare ajung de început.

Marea vă stă în față sau un zâmbet.

Nu cumva încercați să le redați?!

Fugiți încolo!

Ia gândiți! Natura nu e la capăt cu nici un aspect al ei. Probează de nenumărate milenii să parvină la ultima-i expresie. Are rost să copiați ceva, presupunând că faptul nu ar fi stupid?!

Creați voi pomii, ca Van Gogh! La procesul de forme, în care se manifestă marea dramă estetică a universului, ați adăugat o treaptă astfel.

În nici un caz, nu fiți alchimisti în artă. Incetați de a mai face aur din culcare.

Și nici nu ați fi câștigat ceea ce vă interesa: matricea fără aluzie.

Mesteșugul e stigmatizat prin faptul împrumutării metodelor de exprimare. Feriți-vă de a fi meșteșugari chiar față de dialectica naturii și nu uitați niciodată că omul a șlefuit diamantele. Aveți mândria autonomiei de creație. În limbă, în linii, în sunete.

Până sosiți aici însă observați și puii de vată afumată ai găinii, în afară de orice preocupare poncifică.

Involuntar, mă simt o tipografie al cărei scriitor e neșlefuit.

Și în privința autorului trebuie să vorbim la dual.

Un scrib, cu maniere de haiduc, decis să rezolve viața după un cod al său juridic, așteaptă, în pădurea ființii mele, caravanele întâmplărilor, pentru atac. Când a luat destulă pradă manuscrisul dat la cules e o ciuleandă. Antipodul succesului îl îndreaptă spre capacitatea voastră de introspecțiune.

Numărul doi mă turbură. Inegal ca volum și calitate și mai moale decât aluatul, materia pe care și-o aduce el are latitudinea de a deveni bibelou de Saxa sau pastă de ghetă, după pricepere. Te sature cu ea de minune dar mori și de foame, cu toată e oriunde, fiindcă nu știi în ce oală nu căldărește și la câte grade de căldură nu se descompune. Cei ce îi cunosc magia și-o toarnă în pahare inexistente convingându-te că e șampanie. Tu râzi! Nu le distingi clinchetul?! Adormitule, trezește-te, că sună sticla pe care am ciocnit-o simbolic pentru prietenia noastră. Nu simți eterul unei arome în gura ta incredulă?! Și n'auzi cum din aceste pagini vine o muzică depărtată, ca de bal. Încearcă s'o ascuți. N'o percepi? Nu te da învins! Incoardă-ți urechea! Înlauntru! Deoarece melodia care vibrează aici depășește capacitatea de receptivitate fizică a timpanului tău...

Căți nu s'au sinucis după lectura despre suferințele tânărului Werther, deși până acolo nu a fost nevoie să se meargă. Eminescu, dintr'o concepție superioară de artă, a dat cu sidol peste aspectele oxidate ale lucrurilor și a reușit să ofere privirii o igienă estetică pe care retina ușor o confundă cu fceria.

Adevărul e că vorba, pe hârtie, nu e o ață incolăcită, fără de conținut, și nici spusă ea nu e numai un debit de consonante și vocale. Efectul ei asupra unui anumit plan e indiscutabil. Că unde se află acest plan al ființii noastre răspunzi greu. În orice caz el depășește pipăibilul. Acolo se face statuie dacă te gândești la ea, sau morcov. Poate deveni desemn ori palat. Nu ați observat-o încă? Există o cocă

*) Fragment.

parcă în acei țărâm care ia imediat forma vizată. Ce imediat, instantaneu! Vă bucură o asemenea facilitate? Nu e cazul! Intristați-vă, mai de grabă. Fiindcă se ridică pentru triumful vostru cea mai hădă surpriză. Torsul imaginat e idiot. Pântecul parcă-i suferă de pneumatoză. Sâni spânzură. Linia nesemnificativă. Bine, veți exclama, procedăm la îndreptarea răului! O corectură în închipuire la șold. Vai, într'o clipă vitregă! Arătarea și-a agravat insididitatea! Alta la abdomen. Puteți spune că ați dres ceva? Fiți cnești! Nu, deloc. Ca să scăpați din împas, ați recurge la un sculptor bun. Și atunci socotiți că v'ați salvat?! Procesul se întâmplă într'o oglindă, pe care dacă o atinge cu dalta se sparge. Descădul anonim a luat precauțiuni în contra oricărui trișat. Rezultatul: o acută decepție.

În paranteză, vă întreb: nu ați observat că în lăuntru al acestui fenomen omul lucrează fără mâni și instrumente? (Important).

Încercați acum să construiți un palat necesar într'o nuvelă. Expuneți-i fațada. Poarta la mijloc. Frontonul. Ornamentați-l cu cariatide. Dați-i un stil, în fine. Roman, de renaștere, baroc. Il aranjați cu metope, frize, gute?

În interior desigur că-i visați o sală a coloanelor. Dorice oare? Și privirile vă sunt inundate de cornișe, trefle, denticuli, abacuri...

Cum, pentru unii filmul s'a întrerupt?! Nu mai vedeți nimic pe ecran pentru că nu cunoașteți conținutul corespunzător al ultimelor noțiuni?! Cazul nu e atât de grav, nu vă speriați. Dezastrul se poate prepara, căci aveți de a face numai cu un daltonism de cultură care se înlătură prin muncă.

Realizarea ideală pe planul descris de cocă sau ceată îmi șoptește cineva că ar fi fără consecințe estetice și de aceea nu vede rostul perfecțiunilor de acolo! Într'adevăr e posibil să fie așa pentru preopinientul meu. Artistul cunoaște altă experiență. El vibrează în ipostaza de concepție imaterială a operii, original, și mai ales, incorporarea fiind în ochii lui numai o așezare diferită de plan, adeseori ratată dintr'un viciu de tehnică.

Mulți mai afirmă că arta e o minciună. Eufemiștii acestora, crezând că ascund mâna dacă o îmbracă în mărnușă, au introdus pentru uzul comun, pe piață, soluția explicativă a iluziei. Alții, când nu au o tolerantă bunăvoință față de ea, recurg chiar la violențe de limbaj pentru a-i demonstra neutilitatea.

Ei, în acest loc, să aruncăm masca!

Exercițiul cu sculptura nu ne-a reușit, deși împrejurările păreau propice unui fulgerător record de creațiune, la început. Insuccesul să ne îndemne la meditație.

Spațiul artei nu e pe pământ. S'ar admite să se spună și aceea că nu e nici unde și totuși el există. (Dar arta are și în posesiunea noastră ceva: o carte, un bust, o acvarelă. Adevărat. Puținul în schimb e un fel de aparat care îi proiectează conținutul și nu cosmosul ei.

Geografia artei, cu toate așezările de până în prezent, se află într'un univers nedimensional. Paradoxul e urlător pentru admiratorii lui Descartes. Faptul, cu toate acestea, printr'un efort viril se lămurăște.

Orizontul artei, așadar, există în ceva ce nu există.

O cruciadă metafizică întreprinsă cu cititori cari trăesc într'un continent atât de pozitivist s'ar termina la a doua propoziție. Schimbarea de țărâm nu ne mai atrage ca pe timpul lui Pipăruș Pătru. A pierit spiritul de fructuoasă aventură din european și cu el o incalculabilă facultate fabulatrice, pe care odată cu abandonarea filonului basmic a lăsat-o în părăsire. În general, noi simțim o patologică aversiune față de cuvintele cari nu reprezintă un obiect. Cuvântul sau secera, roata ori tocul sunt mandatarii neapatați ai dicționarului. Cu ei ne place să discutăm, în timp ce pentru „devoțiune“, „subilitate“, „idealism“ avem doar condescendență.

Primul lucru pe care înaintașii l-au admirat în ordine alotropică a fost solid. Consecința unei astfel de prețuiri s'a rezolvat într'o civilizație ternă, cu galere, lectice, edificii obeze, zale și un cult față de viteza melcului în toate acțiunile.

Când Papin și-a adus pe scena istoriei astupușul

săritor, aburul a fost decretat erou principal și de atunci aspectul lumii a intrat într'o fază de legeritate foarte greu de apreciat încă.

E drept că pe terenul spiritual s'a procedat nemetodic: dela subțire la gros. Motivarea se ascunde, probabil, în sărăcia caracteristică fiecărui început. Pe măsură ce au apărut arcul, spada, peana, diligența, vaporul, aviația, radioul, cu toate anexele lor, creerul a fost atras spre un univers de ființe palpabile și împotmolit în preocupări de fabricație, comerț, calcul, pe deplin. Iar, cum volumul meritului se măscară după cantitatea de bunuri produse și acumulate, contemplația speculativă asupra marilor probleme a devenit o îndeletnicire arătată cu degetul.

Pe noi ne interesează azi două lucruri: întrecerea și recordul. Constatarea să nu fie tratată cu nici un fel de aer peiorativ. Instinctul popular nu greșeste niciodată.

Observatorii curentului vital din lume sunt de acord că firele întâmplărilor se împletesc evolutiv. Referindu-ne la oricare fațadă a culturii, afirmația se confirmă integral. Un regisor cosmic, prin urmare, promovează tipul de avion 1939, 1940, 1941. Și nu numai avionul ci și trenul și pachebotul și sticloul și săpunul și peria de dinți. Nu scăpați că tocmai în remarcarea acestei coincidențe pe toate planurile de manifestare e ușa prin care intri, de voe de nevoe, în metafizică. Asemenea tâlcuri însă nu se opresc la trei, patru, iar năvala lor asupra noastră va fi torențială în curând. Va trece și epoca vitrinei cu pioane sau flacoane de Origan. Ne vom plietisi odată de milioanele de mărgele, nasturi și ciorapi adorați și ne vom zice simplu: numai atât? Cultul nostru pentru aluminiu, de exemplu, se va evapora atunci. Dar, de astădată, din aburul decepției se va crea o nouă civilizație intelectuală, întrucât semnificația fenomenului va fi observată.

Un interesant proces de teaurizare a „cunoștințelor“ are loc la toți locuitorii globului. Faptul devine o asigurare inalterabilă pentru cea mai corosivă soluție de distrugere a sufletului uman: groaza de vid. Se leagă de ea, ca un corolar, și dispariția sistemului animalic de consumare a vieții: lupta.

Senzația de definențe pe modernul super disciplinii creării e întrecerea. La curse, în industrie, în literatură, n'are importanță, căci atât „performanța“ cât și „futurismul“ sau avionul stratosferic reprezintă acele noțiuni deghizată în alt nume.

Câți nu văd de recordul american, insensibil față de valcarea lui metafizică. Dar toată civilizația de acum încolo va fi a recordului așa cum cea de până în prezent a fost a câmpurilor de măcel.

Odată amplută teama de gol prin teatrul pe care îl oferă ingenioasele fabricate, zilnic și cu un prestigiu crescând, mintea se trezește fără a-și da seama în orizontul abstracțiunilor. Respirația cugetătorului de data asta însă nu se va mai oprî în lipsa oxigenului, decarece e înzestrat cu aparatul necesar pentru a rezista oricărui grad de rarificare atmosferică. În înălțimile cari odinioară omorau pe cutezători, noi intrăm comod. Everestul a fost văzut din avion și divulgat cinematografului.

Vă mai temeți de ascensiuni metafizice? În curând fiecare nepoțel al vostru va fi pilot și atunci ce va fi cu voi, bătrânilor, cari n'ați primit nici botezul aerului? Lumea nu stă ci urcă. Hai, nu mai credeți în nasturi, nu vă mai închinați burselor, nu mai fiți aiuriți de mașini; înălțați-vă ochii deasupra lor și suiți. Un strop de voință vă trebuie pentru ca să deveniți peste o săptămână turiști încercați.

Arta își are spațiul într'o virtualitate. Aici apar nudurile înainte de a fi transmise pânzei. Marmora e tăiată imaginar tot în acest loc de către sculptor. Melodiile răsar din nimic în aceeași regiune și numai după aceea descind în portativul care pentru public e locțiitorul sârmelor de telefon. Avem de furcă, deci, cu un cosmoid în care nu operează minciuna, scamatoria sau eroarea vizuală: iluzia! Lucrurile de aici există. Și ceace e cracteristic, nu așteaptă decât o facultate modelatoare și un curent dătător de

viață. Atunci, în universul lor pornește un ritm, cu mișcări difuze, în vederea unei demonstrațiuni indispensabil semnificative (fapt care dincoaci poate să lipsească). Se distrug, în scopul menționat, idealuri terestre pentru cari vulgul urlă și rând pe rând canalul primește proporțiile divinizate de milenii, liniile naturale, rețetele consacrate, regulamentul așezărilor de până acum. Se întâmplă să nu rămână din realitatea noastră de var și tinichea nimic și castelul de acolo să fie din sticlă, după gradul de eufemism al gustului individual. Deobicei, geneza unei asemenea lumi e precedată de un cataclism peste care s'a așezat un întunec de funingine, în ceace îl privește bineînțeles numai pe creator. O nemai-pomenită problemă de gospodărie cerească e nevoe să intervină așadar. Pe deasupra, culoarea florilor s'a uitat, scaunele nu se mai știe cum au fost, au pierit toate urmele de munți, de stele, de mare, de drumuri.

Și vârful nenorocirilor: lumina a dispărut total. O lumină ciudată însă. Căci să nu se piardă din vedere că ești cu ochii deschiși și totuși, acolo nu vezi nimic. Poți chiar să-ți închipui că soarele vedează acest cosmoid și cu toate acestea te vei convinge că nu zărești nici un fel de ființă. Nici cu lumânarea nu faci treabă și nici cu becul electric. Cu ele cu atât mai puțin! Arătările țărâmului au o constituție uluitoare: luminează prin ele inele. Fiecare e cu uzina proprie în ființă. Arborii! Apa! Clădirile! În plus, pot să se stingă toate lămpile lumii și să explodeze toți sorii depe cer, această lumină rămâne împerturbabilă. Nu e condiționată nici de pupilă! Arde chiar dacă suflă în ea!

Cine-i această lumină eternă?!

În comparație cu tiparele fixe ale pământului obiectele în cari ea e incorporată au un fel de boală a instabilității formei. Libelula care își gargarizează aripele în câmpul secund suferă de o cumplită nemulțumire a înfățișării sale. Se dorește mai sveită și în semn de protest își învârte coada. Iepurele se roagă pentru o pereche de urechi cât metrul, ca să audă mai bine pe vânător, în timp ce măgarul și le-ar vrea curțate pentru ca să apară travestit în aventura proiectată. Macii cer intervenția pompierilor pentru a le stinge incendiul culorii.

A doua oară întreb, cine-i această lumină care stimulează fără (opaus e nevroză a formei și a creației tuturor făcăturilor?) Dece, sub presiunea ei, Brâncuși a realizat o pasăre cu spirății de sulică? Cum se întâmplă că „Poarta din Toledo“, naturile moarte și interierurile lui Gh. Petrașcu își „furnică“ (dupăcum mi-a împărtășit o doamnă) întregul corp, pe când în modele nu vezi nimic?! Din care cauză a izbucnit dadaismul, cubismul, suprarealismul, constructivismul?! Admiteți că ele sunt „ticneli“ ori simptome ale unui instinct estetic „decadent“?! Nu vă întreceți cu firea și nu ascultați de toți găgăuții. Între automobilul actual și una din „aiurările“ condamnate găsiți un fir neapărat, afară de cazul că sunteți analfabeți ca și procurorul care își pronunță săgețile la adresa acuzaților alături de partenera lui dela volan, inconștient de beneficiu.

Bizara lumină nouă!

Am căutat febril în tratatele de psihologie și n'am aflat nici un cuvânt despre ea. Am recurs la enciclopedii, fără rezultat. I-am vorbit unui prieten de existența ei și el m'a privit compătimitor. Dar ea este!!! În structura mea neapărat, și cred că și'n a voastră! Mărturișiți-c! E umbra cu care v'at confundat până la iluzia că sunteți una și aceeași persoană, pe când în realitate ea e o supraființă noastră.

Voi denumi-o de acum încolo lumina vayamică. Numele ei e inventat și vă rog să nu răsfoiți dicționarul pentru a-l afla.

Funcțiunea pe care o îndeplinește în cultura umană formează un capitol infinit. Despre acest voi încerca să scriu mai târziu.

La un singur lucru însă vreau să-mi răspundeți: ați înțeles pentru ce s'a așezat între noi și ea acea o glindă din povestea cu torsul imaginat pe care dacă o atinge cu dalta se sparge?

ILIE IENEA

